

– Čia ne aš. Tai dar viena prakeikta audra jūsų deltoje.

Netikėtai į pumpotaukšlius panašūs debesys ėmė didėti, driektis ir susiliejo į ištisą maršką, užtemdžiusią dangų.

– *Akh ja*, – beveik palankiai pritarė Galindas. – Torui čia patinka švaistytis savo kūju.

– Jūs tikite Torą, tiesa? – paklausiau, nors vėl suirzau tardamas šį vardą. – Vadinasi, išpažįstate senąją religiją?

– Jei ir išpažįstu kokią nors religiją, esu mitraistas, nes kadaise buvau romėnų legionierius. Tačiau, manau, nėra nieko bloga pripažinti, kad esti ir kitų dievų. O jei ne Toras – perkūno dievas, tada kas, *niu*?

Tarsi Galindas būtų prisišaukęs, rytinį horizontą perrėžė žaibas, ir oras sudrebėjo nuo griaustinio. Iškrito pirmieji lietaus lašai, ir aš šventvagiškai nusikeikiau.

Senukas pažvelgė į mane.

– Ar bijai Toro pykčio?

– Nei jo, nei kitų, – atšoviau. – Man tik nepatinka audros, kai jos sukelia nepatogumų.

– Man audros jokių nepatogumų nekelia. – Didžiai mano nuostabai, Galindas išsinėrė iš vilko kailio ir kelių kitų skar-malų, kuriuos vilkėjo po apačia. – Dėl lietaus man nereikia toli tursenti iki upelio, kad išsimaudyčiau. Gal prisidėsi prie manęs, maršale?

– Ne, *thags izvis*.

Nusukau žvilgsnį į šalį nuo jo prakaulaus ir gauruoto kūno, apnuoginto lietui, kuris dabar ėmė pliaupte pliaupti. Jau nesimatė nei Lervos, nei arklių, kuriuos buvau palikęs prie griovio. Galėjau tik tikėtis, kad gyvūnai saugūs – žinoma, ir Lerva, nes arkliai pabėgtų, jei mano palydovas nepajėgtų jų sulaikyti. Tad sėdėjau nepatogiai susigūžęs ir klausiausi pasakojimo apie *gepidų* tautos istoriją, kol nuogas Galindas mėgavosi jo kūną prausiančia liūtimi.

– Kad įrodyčiau, jog *gepidai* visada bent jau prilygdavo kitiems gotams, papasakosiu apie du mūsų, kurie vyko

netoli nuo čia, tačiau seniai, kai valdė Konstantinas Didysis. Tada imperatorius dar nebuvo vadinamas „didžiuoju“, bet jau matėsi jo didingumo požymiai – kai jis nugalėjo jungtinę *ostrogotų* ir *vizigotų* armiją. Tačiau paskui, po aštuonerių ar devynerių metų, kai gotai *gepidai* kovėsi su vandalais, Konstantinas su savo armija perėjo į vandalų pusę – ir pirmą kartą gyvenime patyrė pralaimėjimą. Tai buvo vienas iš nedaugelio jo patirtų pralaimėjimų.

– *Ja*, tai tikrai byloja apie *gepidų* šlovę, – pagyriau kaip įmanydamas entuziastingiau, nors buvau kiaurai permirkęs.

– Atkreipk dėmesį, maršale: dabar, kai esu nepriekaištingai švarus, Toro sukelta audra silpsta. Netrukus pasirodys palaimingoji Mitros saulė ir mane išdžiovins.

– Džiaugiuosi, kad palaikote gerus santykius su tokia gausybe dievų. – Apsidžiaugiau pro retėjančią lietų pamatęs, kad Lerva ir arkliai vis dar stovi ten, kur juos palikau. – Tačiau, gerasis Galindai, kodėl įsikūrėte čia, negyvenamoje dykynėje, nors tikrai esate pakankamai nuovokus ir galite puikiai gyventi civilizuotame pasaulyje?

Senukas dar kartą nusispjovė ant žemės.

– Prisižiūrėjau pasaulio, kai beveik trisdešimt metų romėnų armija mane vertė per jį žygiuoti.

– Tačiau ir išėjęs į atsargą galėtumėte gyventi neatsiskyres nuo žmonių ir neskursdamas.

– Atsiskyres? Skursdamas? Kai man draugiją palaiko Mitra bei Toras ir mėgaujusi jų siunčiama saule bei lietumi? Maistui turiu paukščių kiaušinių, varlių, skėrių ir portulakų. O pasimėgavimui rūkau *hanafą*. Ko dar reikia mano amžiaus žmogui?

– Rūkote *hanafą*?

– Tai nusmurgusių skitų palikimas. Ar niekada neragavai? Trobelėje yra sausų malkų, maršale. Būk malonus ir užkurk mano židinyje ugnį, tada tau parodysiu.

Kurdamas židinį pasiteiravau:

– Dabar išgirdau daug įdomių dalykų apie gotų gyvenimą, kai jie įsikūrė čia, Danuvijaus žiotyse. Tačiau gal galėtumėte man papasakoti, kaip jie gyveno – ir kaip jiems sekėsi ilgų klajonių metu – iki atvykdami čia?

– Visiškai nieko nežinau, – linksmi atsakė senolis. – Štai, pastatyk šį puodą ant ugnies ir įdėk į jį *hanafos*.

Iš savo vilko kailinių, kuriuos vėl užsivilko, Galindas ištraukė saują kažkokių miltelių. Įbėriau juos į tuščią puodą atpažinęs, kad tai džiovintos laukinio augalo, lotyniškai vadinamo *cannabis*, sėklos.

– Štai ką tau pasakysiu, – toliau porino Galindas. – Geriausia, kas nutiko gotams, – visiems – yra tai, kad hunai juos atginė čia.

– Kodėl taip sakote?

Mudu abu žiūrėjome, kaip įkaitusios žolelės pradeda rangytis, anglėti ir rūkti.

– Čia jie gyveno per daug patogiai. O kai nusprendė tapti padoriais Romos piliečiais, perėmė jų papročius ir elgseną, greitai tapo nuobodūs, pasipūtę ir patenkinti savimi. Jie pamiršo iš protėvių paveldėtą nepriklausomybės troškimą, atkaklumą ir drąsą.

Senolis palinko virš puodo, giliai įkvėpė dūmų, kurie kilo iš svilnamų žolelių, ir pamojo man ranka, kad pasekčiau jo pavyzdžiu. Taip ir padariau, įtraukiau pilnus plaučius saldžiarūgščio kvapo, kuris nebuvo nei atgrasus, nei labai malonus. Man buvo neaišku, kodėl Galindas tai vadina „pasimėgavimu“.

– Tie ramūs, ištižę gotai, – toliau aiškino senolis, – net pradėjo mėgdžioti romėnus priimdami krikščionybę – ir tai buvo jų didžiausia silpnybė.

– Kodėl taip sakote? – dar kartą paklausiau gana apdujęs. Tiesą sakant, kalbėti darėsi sunku, nes, regis, nuo tų dūmų staiga apsvaigau.

Galindas dar kartą giliai įkvėpė dūmų ir tik tada atsakė:

– Nejau gotams reikėjo priimti rytietišką religiją? Krikščionybė – tai tikėjimas, geriausiai tinkantis pirkliais: ji nešiūlo nieko, išskyrus pelningus mainus. Juk ji skelbia: daryk gera ir tau bus atlyginta.

Negalėjau jam atsikirsti, net jei būčiau norėjęs, nes jaučiausi labai apgirtęs. Nors Galindas sėdėjo tiesiai priešais mane, jo žodžiai, regis, sklido iš kažkur toli, tarp jų girdėjau aidą, tarsi žodžiai stumdytųsi vienas su kitu.

– Ak, maršale, tu sėdi persikreipęs, – nusišaipė iš manęs senolis. – Vadinasi, jauti *hanafos* dūmų poveikį. Tačiau jį galima geriau pajusti uždaroje erdvėje.

Galindas rankos mostu pakvietė mane dar kartą pauostyti, bet aš apsvaigęs papurčiau galvą. O senolis šįkart ne tik palinko virš ugnies, bet vilko kailiu užsidengė ir galvą, ir puodą. Kailis kilnojosi aukštyn ir žemyn, kai Galindas keliskart įkvėpė dūmų. Kai jis galiausiai pakėlė galvą, senuko akys švytėjo, o veide suspindo nepaprastai kvaila šypsena. Galindas kalbėjo toliau, o man jo žodžiai aidėjo, tarsi sklįstų iš toli:

– Gotų laimei, hunai juos iš čia išvijo. Dar visai neseniai gotai medžiodavo kilnodamiesi iš vienos vietos į kitą. Jie badavo, kentė troškulių ir nepriteklių. Tie, kurie nežuvo mūšyje, mirė iš bado, nuo ligų ar šalčio. Tačiau ir tai buvo į naudą.

– Kodėl taip sakote?

Supratau, kad jau trečią kartą kvailai uždaviau tą patį klausimą, tarsi nežinočiau kitų žodžių. Tiesą sakant, man ir šiuos žodžius ištartai – iš lėto, darant pertrauką tarp kiekvieno – buvo gana sunku, nes, regis, mano paties žodžiai, taip pat kaip Galindo, aidėjo galvoje.

– Tai gerai, nes tie, kurie mirė, buvo silpni ir bedvasiai. Liko tik stiprūs ir drąsūs. Dabar, kai Romos imperija yra taip apgailėtina susiskaldžiusi, atėjo metas gotams atgimti. Jie galėtų tapti galingesnė jėga nei kada nors yra buvę. Gotai galėtų tapti naujaisiais romėnais...

Senasis atsiskyrėlis tikrai apsvaigo prisirūkęs *hanafos*, todėl tauškė nesąmones. Tačiau aš nesijaučiau turįs teisę jį kritikuoti, nes pats taip pat sunkiai kaip Galindas pajėgiau mąstyti ir kalbėti.

– O jei gotai išstumtų romėnus ir taptų Vakarų pasaulio šeiminkais... na.... tada pasaulis būtų dėkingas, kad gotai priėmė arijonų krikščionybę, o ne Anastazijaus, kurią išpažįsta romėnai.

Mane apėmė siaubas, nes pradėjau baimintis, kad niekada nepajėgsiu ištarti nieko kito, kai ketvirtą paklausiau:

– Kodėl taip sakote?

– Per visą istoriją skirtingų tikėjimų europiečiai dėl vienos ar kitos priežasties kariavo vieni su kitais. Tačiau niekada, iki atsirandant krikščionybei, mūsų Vakarų pasaulio vyrai nežudė vienas kito dėl tikėjimo, siekdami savąjį primesti kitiems. – Galindas nutilo ir dar kartą užsitraukė savo šlykščių dūmų. – Tačiau krikščionys arijonai bent jau yra pakantūs kitoms religijoms, taip pat ir pagonybei bei tiems, kurie neišpažįsta jokios religijos. Todėl jei dominotų gotai, jie nereikalautų ir net nesitikėtų, kad visi kiti išpažintų tuos pačius dalykus, į kuriuos tiki jie. *Saggws was galiuthjon!*

Nuo paskutiniųjų senolio žodžių pašokau, nes jis juos išdainavo, tiksliau, išmaurojo:

– *Saggws was galiuthjon, Haífsts was gahaftjon!*

Matyt, tai buvo Galindo kariškų laikų reliktas – „Suskambo daina, ir prasidėjo mūsų!“ Nors iš pradžių atrodė, kad senolis yra sveiko proto, dabar supratau, kad jis jau seniai rūko žoleles, todėl yra nepagydomai išprotėjęs.

Mudu išsiskyrėme be didelių ceremonijų. Truputį netvirtomis kojomis pakilau ir atsisveikinau su Galindu. Jis tik romėniškai atidavė man pagarbą, nes ir toliau su įkvėpimu dainavo. Apsvaigęs nusvirduliau per lygumą, persiropščiau per griovį ir atėjau pas Lervą, kuris ištikimai laikė ar-

klius. Stipriai užsimerkiau, kad pajėgčiau susikaupti prieš mėgindamas ką nors pasakyti, ir su palengvėjimu išgirdau save tariant kitus nei „Kodėl taip sakote?“ žodžius, nors jie nuskambėjo gergždžiamai:

– Grįžkime į Fileino buveinę.

Lerva tiriamai mane nužvelgė.

– Kaip jūs jaučiatės, *fráuja*?

– Manau, gerai, – tepajėgiau išsunkti, nes nežinojau, ar vienąkart parūkius *hanafos* jos poveikis išlieka visam laikui.

Tačiau nuo gryno, lietaus atgaivinto pievų oro ir jojimo neskubia risčia protas palaipsniui prašviesėjo. Kai sutemus grįžome į Fileino ir Bauts namus, vėl jaučiausi sveikas ir blaivus. Lerva nulipo nuo Velokso ne taip veržliai, kaip mėgino rytą ant jo užšokti, ir atsistojęs ant žemės sudejavo. Dabar aš jo paklausiau:

– Kaip jautiesi?

– Blogai, *fráuja*, – silpnu balsu atsakė jis. – Manau, mano kojos išlinko visam laikui. Ir nuo jų nusitrynė oda. Ar raiteliams visada taip gelia visą kūną ir jie būna sustingę, kai nulipa nuo arklio?

– Tik pirmą ar antrą kartą, – atsakiau. – Na, gal trečią.

– Ak, tikiuosi, man nereikės joti dar kartą. Verčiau bėgsiu greta arklio, nes, manau, armėnai iš prigimties yra linkę bėgioti.

– *Balgs-daddja*, – nepiktai nusišaipiau. – Eik ir išsikask krieno šaknį. Susitarkuok ir pasitrink skaudamas vietas. Rytą pasijusi geriau.

Fileinas ir Bauts nevakarieniavę laukė, kol mudu su Lerva grįšime, nors šįvakar vėl buvo patiekta tik stirnienos su žalumynais. Lerva, nubalnojęs ir pašėręs arklius, savo maistą, kaip visada, išsinešė į lauką. Mudu su Svanilda sėdome prie stalo kartu su senukais, ir valgydamas aš papasakojau, kas vyko pas Galindą, taip pat pasakiau, kad jis perėmė skitų įprotį mėgautis kvailumą sukeliančiais žolelių dūmais.

– Sakiau jums, – su piktdžiugišku pasitenkinimu pareiškė Fileinas, – kas jis ne toks protingas kaip aš. Šiaip ar taip, Galindas – *gepidas*.

5

Kai kitą rytą išvykome, Lerva bėgo greta mano bei Svanildos arklių ir be paliovos tarškėjo išsklaidydamas kelionės per pievas nuobodulį. Kurį laiką jis tik pasakojo gandas apie įdomius Noviodunumo gyventojus. Tačiau galiausiai, kaip ir tikėjau, prabilo apie būsimas keliones:

– Kur judu su ponija keliausite toliau, *fráuja*?

– Kai ko paklausinėsiu Meiruso, tada porai naktų apsištosime *pandokheione* pailsėti ir atsigaivinti. Paskui susikrausime ten paliktą mantą ir patrauksime tolyn į šiaurę, Sarmatijos tyrų link. Visi šaltiniai tvirtina, kad ankstyvieji gotai atvyko kaip tik iš ten.

– Ar vėliau keliausite į Gintarinę pakrantę?

Nusijuokiau.

– Nepamiršau tavo nosies, Lerva.

– Jo nosies? – nustebusi paklausė Svanilda.

Kadangi ji nebuvo girdėjusi apie armėno svajones, papasakojau, kaip jis gyrėsi savo gebėjimais viską užuosti.

– Ieškoti gintaro, – tarė Lervai Svanilda, – išties yra kilnesnis užsiėmimas nei ieškoti dumblo. Tačiau ar tavo *fráuja* Meirusas nenusimins sužinojęs, kad jį palieki?

– Jis veikiau pasipiktins, mano ponija, – atsakė armėnas. – Be to, abejoju, ar man reikės ką nors sakyti. Meirusas, tariant mūsų kalba, yra *vardapetas*, jūsiškai – *khazzenas*, kitaip sakant, išminčius.

Ir tikrai, kai sutemus grįžę į miestą pirmiausia nuvykome į Meiruso sandėlį, senasis žydas stovėjo lauke, tarsi lauktų

mūsų. Taręs mudviem su Svanilda trumpą pasveikinimą *háils*, jis draugiškai patapšnojo Lervai per petį ir saldžiu balsu pragydo:

– Kaip gerai, kad grįžai, mano berniuk. Stipriai pasigedome tavo nosies. Pastarosiomis dienomis žemės kasėjai atgabeną labai mažai dumblo. Teko suvokti, kad mano patyręs dumblo ieškotojas nusipelno geresnio atlygio už savo darbą. – Armėnas prasižijo norėdamas kažką sakyti, bet tokia galimybė jam nebuvo suteikta. – Lerva, tai yra Maghibai, eik į mano namus ir pailsėk. Tau teko nubėgti ilgą kelią. Kai tik pasveikinsiu sugrįžusį maršalą ir jo poniją, mudu aptarsime tavo naują, padidintą algą.

Nusiminęs Lerva nušiūravo gatve nusivesdamas mūsų arklius. Dumblininkas atsigrėžė į mus plačiai išskėtęs rankas.

– *Waíla-gamotjands, saio* Tornai. – Rankos mostu jis pakvietė mus į sandėlį, kur atsisėdome ant šieno ryšulių. – Esu tikras, kad jums nepaprastai rūpi sužinoti...

– Pirmiausia, – pertraukiau jį, – ar yra kokių žinių iš Teodoriko.

– Ne, nieko, išskyrus kasdienius reikalus. Nieko negirdėti apie Strabo ir jo sąjungininkų rudžių sukilimą, jei tą turėjote omenyje.

– Taip, tą. Sakote, nė žodelio? Įdomu, ko jie laukia?

– Ak, manau, kad žinau. Labai tikėtina, kad jų pajėgos neišsiruoš į žygį, kol deramai neapsirūpins. Kai bus nuimtas derlius. *Ja*, spėju, kad jie pajudės rugsėjį arba dar vėliau, kai nuims derlių. Ir prieš sukaustant žiemos speigams.

– Skamba įtikinamai, – sutikau linktelėdamas galvą. – Jei taip bus iš tiesų, man galbūt pavyks užbaigti šį žygį ir grįžti pas Teodoriką...

– Na, na, – ragino mane Meirusas. – Ne jau nenorite kai ko paklausti?